

המסע לפסגת החרמון עם סיום מלחמת ששת הימים

רן אריאלי, בית-הספר לרפואה, הטכניון חיפה - arieli1940@gmail.com

הביא לדפוס: אבי שמידע

תקציר: סיפורו האישי של רן אריאלי, אשר השתתף עם סיום מלחמת ששת הימים (23.6.1967-24), במסע רגלי של יחידתו הצבאית אל פסגת החרמון הנמצאת כיום בגבול שבין לבנון לסוריה הרחק צפונה מהחרמון הישראלי. היה זה טיול פורץ דרך המבטא מחד את רוח החלוציות והראשוניות הישראלית ומאידך מבשר על נקודות שליליות לעתיד.

=====

כשסיימנו את לימודי הוראת הביולוגיה בסמינר אורנים 1966, יצאנו כל תלמידי המחזור לטיול לתורכיה בהדרכת מורנו **עמירם שקולניק**. תורכיה נבחרה כמשלים לחתך הגיאולוגי של יבשת "אפריקה-אירופה", מהמסיב הערבו-נובי ועד לקימוטים האלפיניים של רכסי הטאורוס בתורכיה והנוף אירופי בפונטוס. בסיור בהר הארצ'יאס ליד קוניה נחשפתי ל"בתות הטרגקנטיות" היפיפיות עם צומח הכרים הקוצניים. כחבר קיבוץ דפנה אז, צפיתי בקנאה על החרמון שעשוי להציג את אותו הנוף, אך לא ניתן היה להגיע אליו - "את הארץ תראה ואיליה לא תבוא".

צילומים אוטנטיים מהמסע לפסגת החרמון שנערך בשלהי מלחמת ששת הימים, יוני 1967, לפסגת החרמון. מימין: היחידה חוצה שלגית ברום 2760 מטר למרגלות פסגת החרמון. במרכז: הנפת דגל ישראל בראש החרמון, 2804 מטר בתאריך 24.6.1967. משמאל: בדרך לפסגה; מדרונות טרשי גיר יורסי תלולים נשלטים על ידי בני-שיח דמויי כרים קוצניים - צומח טרגקנטי השולט באזורים האלפיניים היובשניים של הרי המזה"ת ואסיה. צילם רן אריאלי ©

לקראת סיום מלחמת ששת הימים בהיותי בשרות מילואים בסיירת של חטיבת אלכסנדרוני, התארגנה היחידה למסע לפסגת החרמון ולאחריו כבר היה מוכן טיול לחבלי הארץ האחרים

שנכבשו (שומרון, יהודה וסיני). לטיול הגדול הזה כבר הכנו משאיות ודלק סורי שצברנו. אך על טיול לפסגת החרמון לא יכולתי לוותר ולמרות שנפצעתי בכתף שמאל ביומה השני של המלחמה, הצטרפתי למסע כשאני נושא את הנשק, ציוד, שק השינה, משקפת ומצלמה על כתף ימין בלבד. ביחידה שלנו היו חובבי טבע ו"ידעני ארץ-ישראל" רבים ואנוכי התמקדתי בזואולוגיה בעקבות מורנו הנערץ עמירם.

פריח החרמון הודוים המורחבים ביותר באזורי הארץ. צילום: אריה טייב. © שפירא צמחים חינוך ושמירה אקולוגית למעלה לחסות כדומה
 מפרטים יותר הרבה, זה ארון ארון-פחית, עיניו חזקות, אבובית חרסטים, ריחוקה ארוכה וזרועות צבועים, צמחית אומית לילית פריחית.

קיבלנו מהפיקוד אישור לעלות לפסגת החרמון (כאשר בכל תוראה בפיקוד התכווננו
 ל"פסגת 2100 הוא החרמון הישראלי אך אנו התכוונו ל"פסגת הפסגות" נ"ג. 2814 אשר
 כיום מקובל לשערך את טובה ב- 2807 מטר. יצאנו ממגידל שמש בצהרים 23.6.1967
 בפיקודו וניוטנו של מפקד היחידה עזרא אוריון (ד"ר) אל היחידה הצטרפו חובבי טבע

אחדים כמו דן פרי אשר בעליה אסף ענף של ערער ברושי, אשר מאז, כל בוטנאי ישראל
 מחפשים אחריו. אותם ימים לא היה כל שביל לפסגת החרמון או ליתר דיוק לא הכרנו את
 שבילי הרועים.

מימין: צפע החרמון אשר התגלה בעליה בראש מעלה גולני ונחשף "להתעללות ציונית". במרכז: נוף כרים קוצניים ושלוגיות במפנים המזרחיים קרוב לפסגת החרמון. משמאל: חוצים פלג מים וכתמי שלוגיות בעליה לפסגה. צילם רן אריאלי ©

ממג'דל שמס התחלנו מטפסים ברגל לאורך כתף חרמון (כיום מעלה גולני) במסלול "קוצני" שכלל בעיקר **קיפודן מצוי וחרחיבנה מגובבת**. לזכרוני, לאורך קטע זה של הדרך היתה רעיה הרסנית ולא ראינו עצים או עצים קטנים, לאורך כל המסלול עד לפסגה כתף חרמון. באזור פסגת החרמון הישראלי ישב צוות של גולני אשר הועלה לשם בהליקופטר. ניסינו לקחת מהם את הדגל כדי להציבו בפסגת החרמון אך הם סירבו לוותר עליו. אף על פי כן, הונף דגל ישראל למחרת על פסגת החרמון, 2807 מ (ראה תמונה).

המשכנו לטפס צפונה לאורך שדרת הרכס המרכזי: המסלול ברכסי הפסגות נראה כמו חלום, שפע של פריחת כרים קוצניים, כשמתגלים אלי כל ידידי מהטיול להרי תתורכיה: תורכיה: **חדעד(אקנטולימון), מיני קדד קוצניים כדוריים, כרבולת מקרינה, נואית "חרמונית", חבושית המטבעות ודובדבן שרוע**. זכרתי כי הסוג הראשי של עשבוני קוצני ממשפחת המורכבים הוא קוסיניה (קוסינית החרמון).

מימין: זג אדום-מקור, מין עורב החי באזורים אלפיניים ומופיע בחרמון בעיקר בחורף. משמאל: עגורים בעמק החולה על רקע החרמון המושלג. צילם: דרור גלילי ©

ראינו גם מיני ציפורים אחדות שלא הכרנו מישראל. הפליאה אותי **צחינית החרמון** (עפרוני צבעוני עם ציצית בראשו) ושפע פרפרים ומושיות(פרת משה רבנו). לפתע נשמעה קריאה "נחש" ומיד יידו בו אבנים. אני מתקרב ומזהה צפע שאינו מוכר לי(בדיעבד- **צפע החרמון**, ראה תמונה). הצפע היה פצוע אבל עדיין חי והצלחתי להנציח אותו בכמה תמונות. למרות שננזפתי ע"י המפקד שאני מעכב את הטור, קברתי את הצפע בשלוגית מתחת הקרח בתקווה לאסוף אותו בדרך חזרה. ראינו גם את **גמל-שלמה המדברי** אותו הכרנו ממדבריות הנגב. חפשנו את העורב האלפיני (**זג אדום-מקור**) אך העלנו חרס.

מימין: רגבן החרמון, נקבה חסרת כנפיים זהו חגב שכיח עד פסגת החרמון; מאפיין אזורים אלפיים נטיה לצמצום או ניוון כושר התעופה. שני מימין: אשנוצית החבלבל (עש-לילה) על תפוחת ברזילון הלבנון. הזחל כנראה ניזון מעלי חבלבל הלבנון. צילם איתן שפירא © צחינית החרמון, ציפור של הרים גבוהים הדוגרת במרומי החרמון. משמאל: בהרי מרוקו, מימין: בהר החרמון, צילם דרור גלילי ©

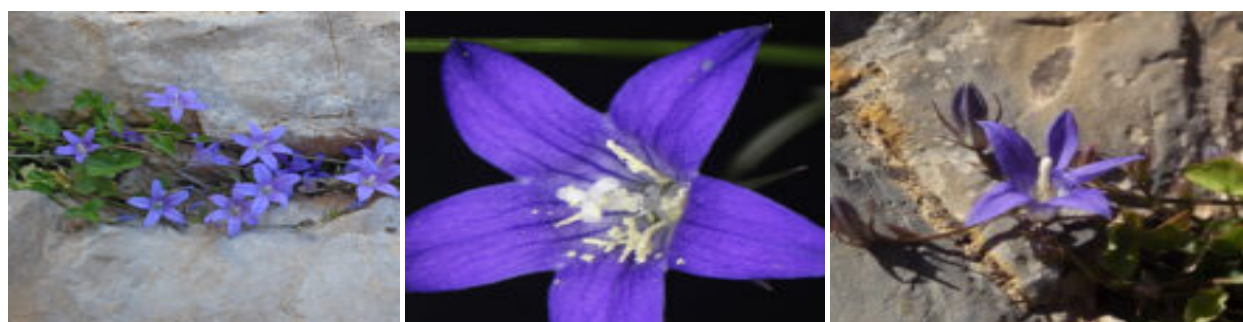
עם ערב הגענו לאזור החרמון הסורי והתארגנו לשינה לרגלי פסגה 2370. גפש חיה לא הייתה באזור. כולם ביחידה לקחו איתם שקי שינה דקים המורכבים משמיכת קוץ דקה. רק אני נשאתי שק שינה מפוך, כך שלמעשה הייתי היחידי שגם הצליח לישון. ב 3 לפנות בוקר הוחלט שמספיק עם הסבל מהקור והתחלנו לצעוד צפון מזרחה לכיוון פסגת החרמון. ההליכה בגבהים מעל 2500 מטר הייתה מייגעת וכמה מהחברים החליטו לוותר על העלייה לפסגה. המסלול היה נהדר; פשוט לגמוע עוד ועוד את היופי, פלגי מים שזרמו מהשלוגיות ופריחה צבעונית מדהימה מכל כיוון. לאורך כל הדרך לא היה לנו קשר עם הארץ (ויתכן שעזרא אוריון הורה לא ליצור קשר). בצהריים הגענו לפסגת החרמון 2814 מטר(כיום

מקובל 2807 מטר). הנוף היה נהדר עם תצפית לאגן דמשק בצפון מזרח מחד, ולאגם קרעון בבקעה הלבנונית בצפון מערב מאידך.. העורב של הרים גבוהים - **זג אדום-מקור** התעופף מסביבנו. אינני זוכר אם באותו טיול מצאנו את המערה אשר ליד הפסגה והמקדש ההלניסטי החצוב בתוכה.

משמאל: פסגת החרמון (2804 מטר) מצולמת ממצפן שלגים. מימין: החרמון הסורי מרכז גבעות הקרב. פסי השלוגיות הממוקמות במפנים המזרחיים הטעו מזה דורות את הצופים בחרמון, אשר פרשו כי "בצד המזרחי של מצלעות החרמון יורד יותר שלג, צילם עוז גולן © במרכז: כספסף רחב-פרי, גדל בחרמון מעל 2500 מטר בפסגות מוכות רוח. צולם ברכס א-שאהרה באדום (א.ש.).

רק לאחר שהגענו לפסגה נוצר קשר עם הפיקוד הגבוה וננזפנו קשות; "כל צה"ל מחפש אתכם, שלחו מטוס שלא מצא אתכם"... בסופו של דבר הורו לנו לחזור מיד וכי כל היחידה במעצר. התכנון היה לישון עוד לילה על החרמון אבל לאור הפקודה הברורה חזרנו באותה דרך שעלינו, כך שבחצות בלילה הגענו למג'דל שמש. את חלקה של הדרך צעדנו בערפל כבד. פרט לעזרא אוריון, לאף אחד מאיתנו לא הייתה מפה טופוגרפית של החרמון; גם אני, שבדרך כלל הייתי אחד מנווטי היחידה לא עודכנתי במסלול, אך עזרא הוביל בבטחה הלוך וחזור. בדרך ניסיתי לדלות את הצפע מהשלוגית והוא איננו - או ששכח שהוא בעל דם קר וברח או שאולי נטרף, אבל התמונות נותרו כעדות ניצחת.

פעמונית הצלצל הוא צמח אלפיני הגדל במצוקים מהרי הסיירה נבדה בדרום ספרד ועד הרי לדק בהודו-קשמיר. בחרמון נמצא אותו רק במצוקים מעל 2300 מטר למעט מצוק מצפה שלגים במפנה צפוני מוצל. צלמו מור אהרוני ועוז גולן ©

עם חזרתנו שחררו אותנו מיד מהשרות הצבאי; לא עזרו תחנונינו שיאפשרו לנו לממש את הטיול המובטח לחבלי הארץ "המשוחררים", שיחררו אותנו בו במקום - "לא רוצים עושי צרות כמוכם בצבא". כמובן שקיסמו של החרמון לא פג ובחודשים הבאים סיירנו (**דן פרי**, **יוסי לב-ארי ז"ל** ואני) לאתרים שונים. היינו הראשונים שהגיעו למכרות העופרת בהר כחל

ובכיוון לוואדי עסל מצאנו אלון שסוע, את אלוני ברית הבתרים וחורשה בוגרת של ערער גלעיני.

כלך החרמון (בתמונות 1,2,4 משמאל) שולט בדרדרות ענק בחרמון הגבוה מעל 2300 מ. לצמח שורשים ענקיים החודרים לעומק רב בין אבני הדרדרת ומייצבים אותו מתלישה במדרון המתפורר תוך כדי קפיאה והפשרה של הקרקע במדרון. פרט בודד של כלך החרמון ירד מאזור החרמון הסורי ואוכף הפיתולים, נבט ופרח ליד רכבל תחתון וזכה לשפע של "סלפים". צילום איתן שפירא ושמעון דדון ©, שני מימין: קדד אדום-פרחים שולט בגבעות מוכות הרוח מרום 1850 מטר ועד פסגת החרמון. עומק השלג בחורף בבית-גידול זה לא עלה על 20 ס"מ והמבנה הכדורי-קוצני מגן מפני סופות השלג העזות, צולם ברומ 2450 מ.

ספרות:

שמידע א ולבנה מ 1980 חוקרים ראשונים בחרמון. בתוך "החרמון טבע ונוף" (א.שמידע ומ.לבנה): עמ.271-274, הוצאת הקיבוץ המאוחד.

=====

כל הזכויות שמורות ל"כלנית" ©

לציטוט: אריאלי ר 2022 המסע לפסגת החרמון עם סיום מלחמת ששת הימים. כתב עת "כלנית" 8.

=====